

Dimény Erika

„ÖRÖM INNEPET EGYMÁS KÖZT JOKIVÁNATOKAL IS FÚSZEREZÉK”¹ – AVAGY MIKOR, HOGYAN ÉS MIT ÜNNEPELTEK A KÉZDIVÁSÁRHELYI CÉHMESTEREK

A céhes iratokból általában, így a kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum gyűjteményében levő dokumentumokból is elsősorban az derül ki, hogy a céhek tagjai szigorú rend szerint sajátították el és művelték mesterségüket, kemény szabályok szerint éltek meg mindennapjaikat. Ezek legfontosabbjait a céhes alapító okiratokban, kiváltságlevelekben pontosan leszögezték,² de sokat elárulnak a különböző céhes jegyzőkönyvek is.

Jelen dolgozatban a céhes élet kiemelkedő eseményeinek, ünnepélyes alkalmainak az ugyancsak kötött rendjére vonatkozó néhány iratot, bejegyzést ismertettem.

A témára vonatkozóan kevés adat maradt fenn, ugyanis az általános működési szabályokat rögzítő kiváltságleveleken, statútumokon, protokollumokon túl a mindenkori jegyzőkönyvek elsősorban a munka menetére, az erre vonatkozó szabályok megszegésére, a kihágások büntetésére vonatkoznak. Az ünnepeket ugyan megemlítik, de azt, hogy konkrétan hogyan zajlott le egy-egy esemény nem volt szokás lejegyezni, így legtöbbször csak következtetni, elképzelni tudjuk. Irataink között csak egy régi mesterasztal ételsora, néhány mesteravatási eskü szövege, egy zászlóavatásra való részletes visszaemlékezés, valamint egy ünnepélyes mesteravatásról szóló újságcikket találtam eddig a témával kapcsolatosan.³

A céhes mesterek életében a legfontosabb ünnepség a *mesteravatás* volt. A hosszú inas-, mesterlegényi- és vándorévek után a jelöltnek vizsgáznia kellett a céh előtt, szakmabeli tudását és feddhetetlen erkölcsét bizonyítania, így válhatott a céh tagjává. Céhbeállási díjat, „darék pénzt”, „onust” kellett fizetni minden céh esetében, ezt követhette a mesterasztal vagy lakoma.⁴ A kézdivásárhelyi céhes iratokban konkrét mesterré avatási vagy egyéb céhes ünnepség részletes leírását nem találtam, noha azt tudjuk, hogy

az 1940-es évekig ragaszkodtak még az ipartársulatok a céhes hagyományaikhoz, köztük a mesteravató mulatsághoz.⁵

A szakirodalom szerint is a *mesterasztalra, lakomára* vonatkozó erdélyi adatok többnyire 18. század előttiak, ugyanis a többfogatásos mesteri lakoma előállítása olyan anyagi erőfeszítéssel járt, hogy a hatóságok betiltották, igyekeztek mérsékelni.⁶

A múzeum dokumentációs könyvtárában őrzünk egy rossz állapotban levő, szakadt, kopott füzetet, egy 1757-ben kötetett dokumentumot, melybe a szűcsök régi irataikat gyűjtötték össze, másolták be. A gyűjtemény célját a mesterek így foglalták össze: „In Anno 1757dik Esztendőben kötetette a Kézdi Vásárhelyi Nemes Szöts Céh ez könyvet. A 1757dik Esztendőben kezdettük az ebben fel irando hasznos végzése meg megjedzeni fő Czéh Mester Jantso Josef uram kis czéh Mester Jantso Imre atyamester Kováts Imre a töb betsületes mostani élő emberek is rend szerint valo nevek mind ki tetszik a másik könyvből e könyvbe penig a privilégiuma is a czéhnek a melyet belé lehet kötni, a melyet penig nem lehet meg tanálatnak a czéh ladjában”.⁷ Ezek között található egy 1649-es dokumentum átirata, másolata is, melyen a céh kiváltságlevelét is jóváhagyó Rákóczi György neve szerepel, de sem aláírás, sem pecsét nincs rajta. Az eredeti iratról nem tudunk. Továbbá az sem derül ki egyértelműen, hogy ez a menü alkotta-e az általános, megszokott, mindenki által előállítandó társasztalt, vagy csak egy egyszeri alkalom (1649. március 25., a céh alakulási ünnepsége lehetett ekkor) ételsora volt, de mindenképp fontos adalék a kézdivásárhelyi mesterek és lakók, illetve a vidék táplálkozási kultúrájához (*lásd az 1. sz. dokumentumot és fotót*).

Valamennyi kézdivásárhelyi céhes jegyzőkönyvből, a számadási könyvek bejegyzéseiből kiderül,

¹ Zászlóalap-könyv. A kézdivásárhelyi nemes csizmadia czéhnek első ipartársulatáná történet átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879. ILCM-Tört. A.I.120.10.

² KOVÁCH Géza – BINDER Pál 1981. A kézdivásárhelyi céhekre vonatkozóan lásd bővebben DIMÉNY Erika 2011, INCZE László 2012a.

³ A jelen tanulmányban a kutatás első eredményeit közöljük. A

kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum dokumentációs könyvtárában szereplő céhes dokumentumok feldolgozás alatt állnak.

⁴ KOVÁCH Géza – BINDER Pál 1981, 49.

⁵ INCZE László 2012a, 137.

⁶ KOVÁCH Géza – BINDER Pál 1981, 50.

⁷ Szűcs céh iratgyűjteménye, ILCM-Irratár 5. füzet 1.old.

hogy a mesterré avatásokat itt is ünnepélyes közös étkezés követte. 1842. szeptember 31-én a szabó czéh döntései között szerepel a következő határozat:

„3om. Eddig való szokásunk és a más Czéhok példájára részint pedig a kör egyességben tartására végeztük hogy fizetésen kívül a Czéhunkban bé állandó Inas a midőn magát bé állásra jelenti a szokott onust két kupa bor és egy font turó és egy Kenyér mellet tégye meg ki tartván pedig a próba Heteket s a mesterséget tovább folytatni kedve lessen Inasnak egy veder bor egy rend Étel s ahoz való kenyérrel a pénzbeli fizetésen kívül tartozik.

4. A mester Legénysegre való fel szabadulás idején az előbb irt asztalra valok kettőztetvén a Mester Emberségre való fel Szabaduláskor miden asztalra valok hármaztatnak, vagyis egész asztalt adni kötelesek.”⁸

A múzeum leltárában szereplő dokumentumokba csak azt írták be, hogy ki fizetett társasztalt, társopoharat, kinek „ételit, borát vették”, ki fizetett „egy vagy két rend föttért”, vagy hogy mikor, kinek a „sültit, borát consumálta a nemes céh”, de azt, hogy konkrétan mit fogyasztottak, nem írták le. A rend föttért fizetett fix összegek arra engednek következtetni, hogy a 19. század második felétől az étkeket megrendelték, kifőzdéből hozták, aki nem, az hozta a saját, otthon készült sültet.

A mesteravató ünnepség vagy gyűlés egyik fontos momentuma feltehetően az avatandó *esküvétele* volt. Egyik eddig előkerült legrégebbi kézdivásárhelyi eskümintát a kalapos céh és társulat működésére vonatkozó iratok között találtam. Az év nélküli dokumentum az íráskép alapján 19. századi, szövege a következő: „Én N. N. esküszöm az igaz Istenre – ki Atya, Fiu, Szent Lélek, tellyes Szent Háromság- egy bizony örök Isten – hogy a mint a nemes KALAPOŠ Czéh kebelébe mesterembségre fel véttem annak az előttem fell olvasott minden árticullusait – törvényeit és szokásait szentül megtartani s másokkal is megtartatni magamot kötelezem az az ellen hibázokot el nem titkolom sőt a nemes Czéh Elöljáróinak bjelenteni kötelességemnek esmérem A Helybéli / Kézdi Vásárhellyi / Tkts. Törvényes Tanácsnak – mint a Ns. Czéh valóságos Elnökének határozatait engedelmességgel követni és követettni tisztelnem esmérem – semmi e Ns Czéh ugy a Publicum Czelllyával elelnkező káros dolgokba nem elegyedem, másokot is elegyedni tudtommal nem engedem – ezen Ns Czéhnek semmi némü képpen kárt nem teszek, sőt ennek boldogithatását a magam boldogithatása eleibe tenni ezennel magamot hitem szentségével

kötelezem – Isten engem úgy segéllyen, ugy adja Lelkem idvességét, mind ebbe, mind az örök életbe. Ugy Legyen”⁹ (Lásd a 2. sz. fotót).

1851-ben jegyezték le a szabók eskü formáját egy szabó jegyzőkönyv első, addig valószínűleg üres lapjára, melybe a szabó céh jegyzőkönyvét vezették 1842 – 1861 között: „Esküszöm az Élő Istenre ki Atya fiu szentlélek telyes Szent háromság egy bizony örök Isten az én igaz hitemben és telyes világi életben Ugy segélyen holtom után, ugy idvezítsen, hogy én mindenben a mi igaz és a ns Czéhnek boldogságát illeti azt mindenkor magam előtt Szentnek tartom a Privilégium elen semiben fel nem lépem Mestertársaimot hírek nevekben és Mesterségekben meg nem rontom Isten engem ugy segélyen ugy aggya lelkem idvességét, mind eben az életben, mind a következőben.”¹⁰ (Lásd a 3. sz. fotót)

A másik ismert eskümintánk is szabó dokumentumban maradt meg.¹¹ Ezen ugyan már a szabó ipartársulat neve szerepel, de valószínűleg a céhes mintára írták át a szöveget, mint ahogy a többi ipartársulati tárgy is a céhes tárgyak mintájára készült. A dokumentumba a szabó ipartársulat bevételeit és kiadásait vezették 1873 január 1 és 1927 között. Ebben találtuk a sárgás, keményebb lapot melynek mindkét oldalára szinte azonos szövegű esküminták írók.¹² (Lásd a 4a és 4b sz. fotókat)

„Eskü minta Én, N. N. esküszöm az élő Istenre és Becsületemre hogy ezen társulatnak a melynek ma tagja lettem, a Társulat szabályait szentül megtartom, Intézkedéseinek magamot alá vetem, a Társulatnak előnyeire és hasznára törekszem, a Társulat előljáróit tiszteletben tartom, ezek ellen semmit, sem a gyűlésen kívül, semmi némü ki fejezést nem cselekszem, sem anyagi, sem szellemi kárt nem okozok! Isten engem úgy segélyen!!!

Szabó Ipar „Társulat”.

A hátoldalon: „Eskü minta Én, N.N. esküszöm az élő Istenre és férfi becsületemre, hogy ezen társulatnak amelynek ma tagja lettem, a Társulat szabályait szentül megtartom! Intézkedéseinek magamat alája vetem! A társulatnak előnyeire és hasznára törekszem! A társulat előljáróit és tag társaimat tiszteletben tartom! Ezek ellen semmit, sem a gyűlésen kívül semmi némü rossz kifejezést nem cselekszem Sem anyagi sem szellemi kárt nem okozok: Isten engem úgy segélyen! Szabó ipar Társulat 1921 január 7-én.”

Kiemelkedő, ritka ünnepi alkalomnak számított a *zászlóavatás*, *zászlószentelés* is, mert a céhes zászlókat több ideig használták, viszonylag ritkán kellett

⁸ Szabó céh iratgyűjteménye, ILCM-Irattár. 2. füzet.

⁹ Kalapos céh iratgyűjteménye, ILCM-Irattár. 3. füzet. 1. lap.

¹⁰ Szabó eskü minta 1851-ből. Szabó céh iratgyűjteménye, ILCM-Irattár 2. füzet 1. old.

¹¹ A szabó Társulat Pénztári jegyző könyve 1873 évben ILCM-Tört., A.I.147.

¹² Szabó céh iratgyűjteménye, ILCM-Irattár. 2. füzet. 1. old.

őket cserélni. Ez az ünnep is mindig közös „leülés-sel”, étkezéssel, mulatozással zárult.

A céhes, illetve ipartársulati zászlók a céhek, ipartársulatok szimbolikus, sokat használt tárgyai voltak. Az európai céhek alakulásának virágkorában, a középkorban elsősorban katonai jelvényként a városvédelmi alakulatok életében voltak fontosak, később vallásos társulatok jelei voltak, majd a közösségek összetartozásának egyik legfontosabb jelképévé, reprezentációs lehetőséggé váltak.¹³ A kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum leltárában található iratokból az derül ki, hogy a céhes zászlót Kézdivásárhelyen is mindig nagy tisztelet övezte, a közösségi alkalmakon, gyűlésekben, egyházi és világi ünnepeken a céh vagy ipartársulat a zászló mögött egységesen vonult, ugyanakkor a 40-es évekig óriási tisztességnek számított a zászlóval való, céhes hagyományok szerinti temetés.¹⁴

Céhes iratainkban előfordulnak a zászlókkal kapcsolatos bejegyzések. Az év elején vagy főcéhmester választás utáni leltárak, inventáriumok része lehetett a zászló: „Vagyon egy sejemből készült zöld zászló”¹⁵; „Továbbá van 7 ezüst pohár, egy kék selyem zászló, egy fekete és egy 3 színű”¹⁶.

A zászlóvivői tisztséget a céhen belül meghatározott rend szerint kötelező volt elvállalni, amikor valakire rákerült a sor, néha név szerint jegyzőkönyvbe foglalták a tisztséget betöltő mester nevét is: „Az 1880-ik évben Márczius 5-én nagy gyűlés tartatott a mire Határozat hozatott hogy minden temetésre az köteles a jelen évben Molnár Károlynak a fia Károly a zászlót hordozni, honn nem léte alkalmával köteles az utána lévő elvinni.”¹⁷ A zászlóvivő előljárói parancsára a temetések és különböző ünnepek alkalmával kellett a zászlót hordozza – gyász esetén a végtisztességadás, a hátramaradott gyászolókkal való szolidaritás, ünnepeken a céh jelenlétének reprezentálása volt a cél. Jegyzőkönyvekbe foglalhatták számadáskor csak a zászlóvivési alkalmak számát is: „Zászló vivőnek 17 alkalomért 17 korona”,¹⁸ legtöbbször azonban feljegyezték a halott nevét vagy az ünnepi alkalmat, így

nyomon követhető az is, hogy koronként milyen ünnepeket tartottak, tarthattak meg. Néhány példa:

„Lukács Viktor halott után zászlóvivés 60 [lej]”; „IX. 8 Csiszár Jozsef temetésén zászló kivivésér 100 [lej]”; Petőfi emlék ünnepre zászló vivő 0,50 [lej]”; „Szent István inepén zászló vivő 1 [lej]”; „Kosuth inepélyre zászlóvivő 1 lej”; „Október 6-án zászló vivő 1 lej”; „VI. 10. zászló kivitelért I. premilitár eskü, II. zecse máj, III. egyesülési ünnep 160 [lej]”,¹⁹ „juni-us 22 – a katolikus püspök jövetelén zászlóvivő 0,50 [forint]”,²⁰ „Nov. 28 temető szentelés zászló vivőnek 40 [forint]”,²¹ „1935 II.9 A prefektus tiszteletére zászlóvivő 40 lej”,²² „1937 évben Román ünnepekre kétszeri zászló kiküldésért 80 lej”, „1937-ben a román temető felszentelésére 40 lej”.²³

Előfordult, hogy a sérült, rongált zászlón kisebb javításokra volt szükség, ennek költségeit is mindig gondosan feljegyezték: „Zászló vezét megforasztottuk 80 korona”; „Kováts István úrnak egy új zászlónyélért 5 korona”,²⁴ „zászlóra fátyolért Fejér Lukács kereskedőnek”,²⁵ „Zászló szegek átdolgozásáért 120 lej”.²⁶

Egy-egy új zászló elkészítése komolyabb anyagi terhet jelentett, ezért a céhek és ipartársulatok segítettek is egymást, adományoztak a zászlóalapokra vagy zászlószentelések alkalmával a településen belüli vagy távolabbi testületeknek is: „A brassai csizmadia ipartársulat zászló avatására a választmány megszavaztatott 30 [korona]”; „Az asztalos ipartársulat zászlójára 5 [korona]”; „Függetlenkör zászlószentelési költség 10 [korona]”, „Kolozsvári iparos egylet zászló szentelésére adomány 5 [korona]”; „Asztalos társulat zászló szenteléskor 11”²⁷; „Czipész társulatnak zászló alapul 100”²⁸

Ezekhez az összegekhez képest sokkal tetemesebb egy új zászló elkészítéséhez, a felszentelési ünnepséghez szükséges anyagiak összege: „II. 15 zászlóanyagra bevásárlásra kiadtam 15000 8. II. 17 a zászlóbevásárlásból fenmaradt 9565,00”; „1924 a zászló szentelési és felülízetési díjakba 13168”.²⁹ Az összegnek az előteremtésére társulati vacsorákat, jótékonyági esteket

¹³ GRÁFIK Imre 2008, 77.

¹⁴ INCZE László 2012b, 137.

¹⁵ A csizmadia céh számadási könyve 1865–1885, ILCM-Tört, A.I.121.3.

¹⁶ Protocollum Tribus Kézdi Vásárhelyiensium Pellionum Quod Urienejus Conclusa complectitus 1788. ILCM-Tört, A.I.127.

¹⁷ Uo.

¹⁸ A Csizmadia céh Rationis Protocoluma 1799–1802, ILCM-Tört, A.I.122.

¹⁹ *Cipész ipartársulat pénztár könyve 1924–1943*. ILCM-Tört, A.I.124.

²⁰ *Napló a Szöts ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885*. ILCM-Tört, A.I.130.

²¹ Uo.

²² *Cipész ipartársulat pénztár könyve 1924–1943*. ILCM-Tört, A.I.124.

²³ Uo.

²⁴ *Napló a Szöts ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885*. ILCM-Tört, A.I.130.

²⁵ [dokumentum címe] ILCM-Tört, A.I.133.

²⁶ *Cipész ipartársulat pénztár könyve 1924–1943*. ILCM-Tört, A.I.124.

²⁷ *Az első csizmadia ipartársulat számolóalap könyve*. ILCM-Tört, A.I.123.

²⁸ *Napló a Szöts ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885*. ILCM-Tört, A.I.130.

²⁹ *Cipész ipartársulat pénztár könyve 1924–1943*. ILCM-Tört, A.I.124.

is szerveztek amire a város előjáróit is meghívták. 1926-ban a szücsök így számoltak be erről:

„1926 Márcz 8án megtartatott társulati vacsorán az új zászló alapra Kovács József Tamásé és neje szül Szántó Mária 1000 leit azaz egyezer Leut lefizette 1000 L. Az új zászló alapra még az alább megnevezett tagok adakoztak: Rusz József 500, Jancsó Ábel 500, Kovács Kelemen 500, Molnár Jozsef 500, 1927 február ho 20án adományozta Kovács János atyánk 100, 1927 II/26 Benkő Béla 100, dr. Varga Béla 100, dr. Kerepesi Iván 100, Pál Lajos lelkész 100, Vass Ferencz Brassói szücs mester 100. Kézdivásárhely 1927II/26 összesen 3600 leu. Ezen összeget az pénztárnok átvette. Molnár Gyula volt társulati elnök és betétben helyezte vagy kiadásban kimutatja. Kovács János atya, Boross Gyula pénztárnok, Mágori Lázár, Csávási Endre főláto”.³⁰

A múzeum tulajdonában egyetlen olyan dokumentum van, ami egy, sajnos ma már nem létező ipartársulati zászló szentelési ünnepségről tudósít. Az A.I.120 leltárszámú, díszes, 21,5 cm széles, 32 cm magas, piros keményborítós füzet első borítóját aranyozott geometriai motívumok keretezik, középen ugyancsak aranyozott betűkkel olvasható a felirat: „ZÁSZLÓALAP-KÖNYV / A kézdivásárhelyi / Nemes csizmadia czéhnek / 1ső / IPARTÁRSULATTÁ TÖRTÉNT / átalakulása emlékére / Ajándékozott zászló / ALAPJÁRÓL / 1879” (5. sz. fotó). A hátsó borító négy sarkát nagy hullámos, ovális virágos domborított minta díszíti. A dokumentum állapota jó, bár kissé szennyezett, fekete foltok, pecsétek vannak rajta. A füzet gerincét egyenes vonalak közé helyezett pontok öt szakaszra osztják, ezek között aranyozott virágok láthatóak. A lapok széle is aranyozott. A belső borítók elöl is, hátul is fényes, selymes, sejtyszerű mintások. Elöl egy lap le volt vágva, a füzet válik szét a borítótól. A füzet jelenleg 36 lapot tartalmaz, de hátul is ki van szakítva belőle néhány lap.

A dokumentum első öt lapja sima, a 6. laptól piros vonalas táblázat van benne a végéig, erre írtak kézírással, fekete tollal, tussal, tintával, illetve néhol ceruzával. Az első 10–11 oldalon ugyanazon kéz, egységes, apró betűs írásképe található. Ezen oldalon a zászlószentelési ünnepség részletes leírása kapott helyet, majd a füzet többi részében a zászlóalap gyarapodásáról (bevételek, adományok) illetve a kiadásokról írtak.

Az első oldalon az 1879-ben a város élén álló polgármester, Szöcs József, és neje, Balogh Anna dedikáci-

ója olvasható: „A zászló melynek alapja ez / Lengjen az ipar terén magosan / Isten áldása legyen rajta / Hütlen szivektől ovja meg / Mostoha kezekre nejuson soha / Az utokor is hiven örize meg. / 1879 Juni 3án. / Szöcs Joseff polgármester és neje született Balogh Anna”.³¹

A következő oldalon a díszes könyvet ajándékozó személy neve van megörökítve: „A zászlóalap számára ezen díszkönyvet ajándékozta Országgyűlési képviselő Tekintetes Nagy Gábor Ur a Társulati tagok által íránta tanusitot szives jo indulatokért küldötte Bpestről 1879 Deci. 22én”.³²

Decemberi az ugyancsak a második oldalon olvasható, rövid szöveg is: „A zászló szentelés innepély története rövid vázlotban meg iratot hogy az Utokor is legyen ismeretes volta. Kézdi Vásárhely 1879 December 30-án”,³³ de az ünnepség részletes, terjedelmes leírása, az alapítványi levél, és az első adományokról való bejegyzéseket is 1879 június 3-án kezdték. Utána már viszont 1880-as bejegyzések vannak, úgyhogy elképzelhető, hogy a díszes füzet adományozása után másolták be az alapítványi levelet, örökítették meg emlékezetből vagy egy korábbi leírás szerint az ünnepség menetét.

A leírásból kiderül, hogy az új törvények értelmében a kézdivásárhelyi csizmadia céh 1878 végén, 1879 elején szerveződött ipartársulattá: „A kézdivásárhelyi Ns Czizmadia Czéh Czéhmastera Tkts Sáska Antal ur az uj ipar törvények értelmében uj alap szabályt készített 1878ban és az megerősítés véget felterjesztette a Nagyméltoságu M. Kir földmivelés ipar és kereskedelmi Minisztériumhoz megerősítés végett mely meg is erősítetet 20985 sz alat. A megerősítés után az alapszabályok értelmében a társulat újja szervezkedet 1879 Február 1ső napján mely alkalommal társulati Elnöknek Ujbol meg választatot Tkts. Sáska Antal ur és alelnöknek Szász Károly ur. (Lásd a választás körül vit jegyzőkönyvet)”.³⁴

A céh korabeli számadási jegyzőkönyvében rövid leírás van az 1878 november 24-i ülésről, ahol a résztvevők felsorolása, és az új mesterek elfogadása után megjegyzik, hogy „Olvastatik földmivelés ipar és kereskedelmi miniszter 20985 sz allat leküldöt alakuloban lévő csizmadia ipartársulatlak folyo évi augusztus 29én 5996 kelt alispáni jelentés, mely a további megtételére fő Céhmaster aa megbizatik a Céh vagyont a társulatra át kebeleztetni”³⁵, a céh vagyont azonban itt nem részletezik, a következő bejegyzés meg már sokkal későbbi, 1884-es.

³⁰ *Napló a Szöcs ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885 A. ILCM-Tört., A.I.130.*

³¹ *Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Csizmadia czéhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879. ILCM-Tört., A.I.120. 1.*

³² Uo. 2.

³³ Uo. 2.

³⁴ Uo. 3.

³⁵ *A csizmadia céh számadási könyve 1865–1885. ILCM-Tört., A.I.121.*

A zászló története a főcéhmester asszony, Csiszér Sára nevéhez fűződik, ő volt az, aki a céh ipartársulattá való alakulásakor felvetette egy új zászló ötletét: „Midőn ezen választási actus tulvitetet Sáska Antal nő születet Csiszer Sára ur azon saját kölcségén készitett egy diszes lobogoval lepte meg a társaságot melyet az új alakulás napjának emlékére készitett.”³⁶ A zászló ugyan nem került a múzeumi anyagba, de a könyvben szerepel a leírása: „A zászló egyik oldalán ezen felirat van A NS. Czizmadia Czéh társulatá alakult 1878ban Sáska Antal elnöksége alatt Ennek emlékezetére ajándékozta a zászlót neje Csiszér Sára. A más oldalon Attila csizmája.”³⁷

A társulat 1879 májusában értekezett a zászlószentelési ünnepségről és bizottságot küldtek a polgármester asszonyhoz a zászlóanyai tisztség felkérésére: „1879 május 4én tartott választmányi gyűlés tanatskozás alá vette hogy az ajándékozot zászló fel szenteltesen és e célra zászló anyát hívjon meg. – mire nézt ezen határozat hogy megvalosuljon a választmány kebeléből kiküldötte ids. Baka István Szász Károly alelnököt Megyaszi Máté, Csiki Jánost és város kapitán Molnár Dénest azon utasítással hogy Szöcs Jozsef polgármesternét született Balogh Anna ur Asszon, a társulat nevében kérjék fel a zászló anyai tiszt elvalolasara. A bizotmány ezen kiküldetésnek eleget tett s örömmel jelentette bé a választmányi gyűlésnek az örvendetes eredményt, hogy polgármester Szöcs Józsefnő sz. Balogh Anna Ur azon a zászló anyai tisztet elvállalta mit is a választmány örömmel fogadott.”³⁸

Eldöntötték a zászlószentelés időpontját (1879. június 3.), és jó előre leszögezték a pontos programot is (lásd a 2. számú dokumentumot). A konkrét ünnepség leírása a kor szellemének megfelelően kissé romantikus, lelkes és szokatlanul részletes, ami megint arra utal, hogy az eseményeknek egy utólagos összefoglalásával, visszaemlékezéssel állunk szemben. A dokumentum-részletet mellékletben (3. sz. *dokumentum*) betűhűen közöljük, mivel tartalmazza az ünnepségen felszólalók szövegét is.

A polgármester és felesége által aláírt alapítványi levél másolata a dokumentum következő oldalán olvasható:³⁹ (4. sz. *dokumentum*). A dokumentum 12. oldalától táblázatot vezetnek a zászlóalap bevételei-

ről és kiadásairól. A bejegyzések 1879. június 3-a és 1939. március 2-a közöttiek.

A kiemelkedő, ritka események mellett a mindenkori *céhgyűlések* is általában borozással, közös italozással, néha étkezéssel értek véget. Gyakoriak a jegyzőkönyvekben, számadásoknál a következő típusú bejegyzések: „Rátzio Csináláskor egy veder bor 3,12 forint”⁴⁰; „Czéh mester választáskor két veder ürmös bort hozattatván per 3 ft 30 kr véve fizettünk 7.”⁴¹

Hosszabb italozások a nagygyűlések alkalmával eshettek, általában ilyenkor pótolták a poharaikat is: „A Karátson nagy gyűlés alkalmával hoztam öt veder bort 11 Ft, Ugyan akkor üveg és pohár váslás 1 Ft 50 kr”⁴²; „A Generális gyűléskor öt kupás üvegekért és 12 poharakért fizettünk 2,6 ft”; „Fel hozatott a gyűlés áltol hogy fejenként akik jelen voltak a gyűlésbe fejenként egy egy fél kupa bort mulasanak el és a Czéh tisztjeinek az edigi fárodságokért egy egy kupa bor adasék ki De minek utána a Czéh öszegyült és aleg Csenedesben mulatott Szász István volt fő czéhmaster ur áltol fő Czéhmaster aa fia felkéretett meg fejenként egy egy fél kupabor hozas mi el is hozatot el is konzumáltott”⁴³ Egy bejegyzésből kiderül, hogy a borozgatások alkalmával a gyűlésben részt nem vevő özvegyeknek is küldtek az italból: „a nagygyűléskor téves let a bor ára fizetve mivel többet mutatot ki Jantsó Mózes úr mint a dékán számba adot 13 liter boral 9 kor 36 fil, ugyan ekkor az özvegyeknek 3 liter.”⁴⁴

A boron kívül ritkán víz, túró és kenyér fordult még elő ezeken az alkalmakon is: „A generális gyűlés alkalmatosságával elkölt öszvesen negyven veder bor melyből a bé álloktol jütt 26 veder négy kupa a Czéhra e szerént jött 13 veder négy kupa és a ratio rekesztésre valamint a Szücs János bé hiteltetésre több Czéhbeli aai meg szolittatván ekkor Hat veder bor hozattatván a szerént a bor árra per 3 fr lévén az két pont alatti bor árráért fizettetett a Czéh Cassájából 58,30 ft, ugyankor Két font turóért és két kupa borvízért 1ft”⁴⁵; „14a Januarii gyűlés tartatván a mikor Desö Josef aa öreg számba bé hiteltetvén a Czéh kívánságára 2,1/2 véka bort és kenyeret is hozattunk Kötség esett 8,35 korona”, „Jantso Mozes atyánkfia volt Elnök meghalt koporso, sírások, atya, zászlóvivő 29 kor[ona], a társulat a tisztességére egy koszorut 20, ekor lett kölcség, turo, vizek és borok 22 kor[ona] 6 fil[lér].”⁴⁶

³⁶ Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Czizmadia czéhnek Iső ipartársulatá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879. ILCM-Tört., A.I.120. 3.

³⁷ Uo. 3.

³⁸ Uo.

³⁹ A.I.120. 11. oldal.

⁴⁰ A Kézdi Vásárhelyi privilégialt Nms Czizmadia Czéh Szám Adó jegyző könyve mely kezdődött az 1840dik Esztendő December hónapja 26dik napján. ILCM-Tört., A.I.119.

⁴¹ Uo.

⁴² A czizmadia céh számadási könyve 1865–1885. ILCM-Tört., A.I.121.

⁴³ Uo.

⁴⁴ Napló a Szöcs ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885 A. ILCM-Tört., A.I.130.

⁴⁵ A Kézdi Vásárhelyi privilégialt Nms Czizmadia Czéh Szám Adó jegyző könyve mely kezdődött az 1840dik Esztendő December hónapja 26dik napján. ILCM-Tört., A.I.119.

⁴⁶ Napló a Szöcs ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885 A. ILCM-Tört., A.I.130.

Zenés céhes mulatozásról eddig csak egy adatot találtam: „Öreg Nagy Sámuel aa meg halálozván más öreget tettünk – öreg Szóts Dániel ekor Czéhunk kívánságára hozatunk 2 veder Bort fizettünk érte 5,20 [forint], Ugyan ekor zenebonáskodás esvén ennek meg békéllésekor N. Cz. Kívánságára hozatunk 4 veder borokott fizettünk érte 10,40 [forint], Ugyan ekor a Fő Bíró urnak és a Fő nótárius urnak küldöttünk fél veder borokat fizettünk érte 1,20 [forint]”⁴⁷.

Ezek az alkalmak az idők során sokat alakultak, változtak. Erre utal az a tény is, hogy bár a harmincas években még létezett ugyan általános ipartestület Kézdivásárhelyen, mégis különös, ritka eseménynek számított az általuk szervezett *mesteravató díszgyűlés*, mellyel a régi céhes hagyományokat igyekeztek feleleveníteni. A *Székely Újság* hasábjain 1932. június 12-én közölt meghívó⁴⁸ (lásd 6. sz. fotó) hívta fel az olvasók figyelmét a rendezvényre, melyet Vajna Károly iparos tanonciskolai igazgató „a nemes asztalos ipartársulat dísztagja és titkárának az iparügyek és a kézdivásárhelyi Asztalos Ipartársulat érdekében kifejtett közhasznú tevékenysége elismerése gyanánt – a nemes asztalos céh tagjává – asztalosmesterré leendő felavatása céljából”⁴⁹ szerveztek. Az ünnepséget 1932 június 19-én délután 3 órakor tervezték megtartani az „Unió kert” nyári helyiségben. A rendezvény tervezett programja: „Délután 3 órakor a felavatató meghívása. Díszgyűlés a régi céh szabályok szerint az Ipartársulatok és a református Dalkör közreműködésével. Délután 5 órakor: Mester asztal”⁵⁰. A társasvacsorának a részvételi díja 70 lej, a Kovács hírlapirodában és a Turóczy István könyvkereskedésben lehetett jelentkezni.

Erről a nagyszabású rendezvényről a lap *Mesteravatás volt Kézdivásárhelyen* címmel részletes beszámolót közölt 1932 június 26-án. „A régi céhrendszer élete pezsdült meg néhány órára múlt vasárnap délután az Unió – kert nyári színházának falai között, amikor Vajna Károly ny. Állami – elemi és tanonciskolai igazgatót, városunk közéletének kiváló, lelkes munkását az asztalos ipartársulat dísz-asztalos-mesterré⁵¹ avatta fel.”⁵²

A lelkes, érzelmileg telített, szubjektív beszámoló szerzőjét nem ismerjük név szerint: „A megkapó, egyben felemelő ünnepély sokaknak könnyet csal

a szemükbe, azonban maga az ünnepeltnek is többször elfult a hangja a meghatottságtól, látva azt a szeretetet, a tiszteletnek ama bőséges megnyilvánulását, mely feléje áradt az ajkáról és a szívekből”⁵³.

Az ünnepség a tiszteletadáson túlmenően régi céhes hagyományokat kívánt feleleveníteni, melyek a harmincas évekre már elfelejtődtek, elavultak, de az idősebb mesterek még emlékezhetek ezekre, valószínűleg emlékezéseik alapján állították össze az ünnepség mozzanatait. „[...] ez az ünnepély ritka eseménye volt a város társadalmi életének, azaz helyesebben kifejezve, a mai generáció által még nem látott ünnepség volt ez a mesteravatás. Hisz rég leomlottak a céhrendszer keretei, a haladás modern szelleme rideg paragrafusokat ültetett helyébe, holott a céhéletnek voltak olyan momentumai, melyek az érzés szálain keresztül sok kihatással voltak az egyén életére, az ipar fejlődésére. Köszönet az asztalos ipartársulatnak, hogy néhány pillanatra visszavarázsolta előnkbe azt a boldog kort, amikor a munkát érdeme szerint mérlegelték, az iparos „remek” nélkül nem ölthette magára a mesterkötényt”⁵⁴.

Az ünnepség a „zászlójuk alatt megérkező ipartársulatok”⁵⁵ felvonulásával, elhelyezkedésével vette kezdetét. A felsorolt funkciók, előre jól megtervezett szerepek arra utalnak, hogy a szervezők⁵⁶ kitettek magukért, tanulmányozták a céhes iratokat, jegyzőkönyveket, hogy minél pontosabban rekonstruálhassanak egy régi céhes gyűlést. „A közönség is szép számban benépesíti a termet, melynek emelvényét elfoglalják a céh érdemes fejei: Lukács József főcéhmester, Kovács István az avató céhmester kékkötényben, Földi Sándor szertartás-mester, dr. Fekete András ügyész, mint a céh nótáriusa, a többi céhmesterek, valamint Dakó Antal atyamester, a kóstolómesterek, főpohárnokok.”⁵⁷

Az ünnepség részletes leírása következik: „Lukács József nyitja meg a dísz-gyűlést és bizottságot küld ki a felavatandó mester meghívására. Nem telik bele tíz perc, lelkes éljenzés közben érkezik meg Vajna Károly a terembe, a kezében hatalmas szegfü-bokréta. A kert bejáratánál felállított diszkapunál nyújtották neki, ahol Kovács István üdvözölte. Az emelvény mellett elhelyezett asztalka melletti széken foglal helyet, mire felugott a dal riadó hangján, a ref. dalárda hangjáról a székely dalosok jellegje: Száz vihartól tépve, törve.

⁴⁷ A *Kézdi Vásárhelyi privilégiált Nms Czizmadia Czéh Szám Adó jegyző könyve mely kezdődött az 1840dik Esztendő December hónapja 26dik napján*. ILCM-Tört., A.I.119.

⁴⁸ *Székely Újság*, 1932. június 12., 4. old.

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ A város előljárói közül választott dísztag(avatás) gyakori volt a céhek életében is, lásd csizmadia névsortábla, jegyzőkönyvek.

⁵² *Székely Újság*, 1932. június 26., 2–3. old.

⁵³ Uo. 2. old.

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ A *Székely Újság* 1932. június 26-án megjelent számában a 3 oldalon közölt köszönet utal a szervezők kiletére: Dr. Fekete András, Kovács István és dr. Várhelyi Ödön.

⁵⁷ A kóstolómester és főpohárnok funkciókkal nem találkoztam eddig a céhes iratokban.

Elcsendül a dal és feláll a főcéh-mester, hogy a szertartást őszinte hangján köszöntse Vajna Károlyt, egyben kimondja a céh ítéletét: a mesterré avatást. Felkéri, mint a céh nótáriusát, Dr. Fekete András ipartestületi ügyészt, hogy ismertesse azt a munkát, mellyel Vajna Károly *remeket* alkotott.⁵⁸

Utána az igazgató érdemeinek felsorolása következett: „Visszatekint a nyolcvanas évekre mikor a fejlett kézdivásárhelyi asztalos ipart a város határain túl is elismerés övezi. Ekkor már ott áll a város kulturális haladásának bástyáján Vajna Károly és biztató szavával, tanácsadásaival lökést ad a fölvetett eszme valóra válásának. Harminc esztendeig, mint az asztalos ipartársulat titkára dolgozik zajtalanul s utmutatása meglátszik az ipartársulaton, mely elsőnek teremti meg a temetést segélyező alapot, majd pedig megcsinálják a gépműhely-szövetkezetet.”⁵⁹

Az avatandó méltatása, laudációja után az avatási aktus következett: „Lukács főcéh-mester elrendeli az avatást és felkéri az aktus megkezdésére Kovács István avató-céh-mestert, aki felvezeti Vajna Károlyt az emelvényre, a hol már várják a munka szerszámai: a gyalupad, a gyalu és a kalapács. Megszólal újra a főcéh-mester: Az avató céhmesterek adják meg az utasítást *Oldd le kötényedet és tiszteld meg a felavatandót azzal, hogy saját kötényeddel állítsd munkába!* Kovács István céhmester leoldja a kék-kötényt és átadja Vajna Károlynak. Szól most a főcéh-mester: *A kötény felkötése jelenti a munka megkezdését!* Majd utasításra Földi Sándor szertartásmester felolvassa a céh eskümintáját, utána pedig Kovács Kelemen céhmester olvassa az esküt és teszi le a fogadalmat az új asztalos-mester.” Az eskü után az avatandónak szimbolikus munkát kell végeznie, a kalapáccsal a gyalupadra kell üssön háromszor, áldásokat mondván: „Isten nagyobb dicsőségére teszem az első kalapácsütést! Istenünk, emeld föl Magadhoz a király szívét, hogy végiglátva roppant helyzetét, tehesse boldoggá összes népeit, köztük a mi kisebbségünket is!”, „Isten áldd meg a tisztességes ipart, áldd meg e város minden polgárát, adj bőséges munkalehetőséget, hogy meglegyen a mi mindennapi kenyérünk!”, „Istenünk, oly sok vihar és szenvedés után küldd el nekünk a béke olaját és hozz reánk víg esztendő!”⁶⁰

A főcéh-mester „Áldás, békesség! Légy hű munkása céhednek, becsületes polgára városodnak” köszönettel fogadta dísztaggá Vajna Károlyt.

Ezek után az oklevél átadása és köszöntés következett: „Az avató céhmester, Kovács István lép elő most és felolvassa az okiratot, mely Vajna Károly érdemeinek a kiemelésével, a céhmesterek aláírásával adja tudtul, az olvasóknak a dísz asztalosmester avatás körülményeit. A mesterokmány székelly díszítésű keret, ellátva az ipartestület hatalmas függő pecsétjével... Ezután következik az avatás újabb ceremóniás része, az ősi céh rendszer tradicionális szokása: a *köszöntő pohár*. A főcéh-mester az összetartozás hangján szól most a felavatott asztalosmesterhez és elrendeli, hogy adjon köszöntő poharat. A szertartás-mester, a kostolómesterek, a főpohárnokok készítik elő a mesterasztalra a céh régi kupáját, az ezüst serleget és a boros poharakat. Vajda Albert és Szőke Imre főpohárnokok kezéből veszi át a bort tartalmazó serleget Deme Antal kostoló mester és kitöltve abból poharába megizleli a bort és közli a véleményét: *Ez a bor szőlőből van tiporva, mondhatom, a legjobb bor!* A főpohárnokok átveszik a serleget és most az új mester részére töltenek a céh ősi kupájába.”⁶¹

Koccintással jelezték a mesterek, hogy az új tagot körükbe fogadták, majd az ünnepség a református dalárda dalával, a jelenlévőknek mondott köszönettel ért véget.

A cikk az esti társas vacsoráról is írt. Erre este 7 órakor került sor. Megtudjuk, hogy hosszú, hármasszoros terítettek 130 főre. A felszolgált ételekről sajnos most sem esik szó. A cikkíró a felszólalókat említi meg, Lukács József mondott pohárköszöntőt Öfelségére, Szabó Jenő költő pap Vajna Károly érdemeit emlegette fel „magas szárnyalású beszédében”. Kovács István ipartestületi ügyvezető alelnök, Kovács József református kántor-tanító, Dr. Molnár Dénes mondtak további pohárköszöntőket, majd az ünnepelt köszöni meg a tiszteletet, beszédében a város és az asztalos céh jótékony asszonyait is megemlítve. A mulatozás éjszakába folyt, az ünnepelt és felesége éjjel 1-kor távoztak a jó hangulatú, vidám társasvacsoráról, melyen szintén a református dalárda szerepelt Kovács József karnagy irányításával.

Más hasonló, nagyszabású ünnepségről nincs tudomásunk. A gyorsuló, modern életforma és ipar fokozatosan kiszorította a céhes hagyományokat és szimbolikus tárgyakat.⁶² Ezek egy része megsemmisült, más részét emlékként őrizték meg az utolsó mesterek leszármazottai, majd a hatvanas évek végén, hetvenes években a kézdivásárhelyi múzeumnak adományozták őket.

⁵⁸ Székely Újság, 1932. június 26. 2. old.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ Uo.

⁶¹ Uo. 3. old.

⁶² DIMÉNY Attila 2010, 451.

Mellékletek

1. sz. dokumentum.

*Mesterasztal ételsorának másolata.*⁶³

Anno Domini 1649 die 25 Marty

1. Először viz halat tormával
  2. Káposzta
  3. Ris Kása konzal ezekhez egy egy tyuk minden tállétken
  4. Konzal Petrezselyem
  5. Törött lév disznó hussal
  6. Házi kásával lud hust igen szép kövért
  7. Egy rend tyuk édes lével
  8. Kaszás lév fehér hussal igen szép fehérrel
  9. Töltött malatzot minden asztra igen szépen sütvé
  10. Fekete levét disznó husval
  11. Minden asztral két töltött tyuk ezen tyuk kettő, egyik tyukot a kisebb asztralról vigyék a céh mesternének egy kupa borral és egy Tzipoval⁶⁴
  12. Gyümölcs lév disznó hussal
  13. Vagy egy-egy nyul, vagy egy-egy Lud, vagy egy töltött Matlatz, az pedig minden Asztralhoz külön-külön igen szépen és meg sütve, ugyan azzal a lepény is jelen légyen, szép és melegdeden kell fell vinni
- Ezeket pedig a rend táll étkeket mindeniket külön-külön meg Sáfrányozzák s meg borsollyák valamint a Látó Mesterek kívánják
- Itten ezekhez peniglen gyakorlott kenyeret, fejér Czipot, kalátot, peretzet elegendőt, és ezeknek utánana 15. tizenöt veder bort, valahonnan az Mester emberek kívánnyák.
- Nos Georgius Rakotzi”

2. sz. dokumentum.

*Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Csizmadia czéhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879 (A tervezett ünnepség napirendi pontjai).*⁶⁵

- „Isen Állitason a piac közepire egy sátor a hol a szertatras véghez vitessen
2. pont 10 orakor indulás az Elnöki háztol zene szo melet a sátorig és ottan a társulathoz tartozo tagok eléneklik Hazádnak rendletlenül!! egy versét.
  3. A Róm. Catholica lelkész szertartása szerént bé szenteli a zászlót
  4. A tanitói dalárda énekel
  5. Ev ref. Nagy pap szonokol
  6. dalárda ujból énekel
  7. Az ev ref segéd pap könyörgést tart
  8. A zászlo átadása a zászlo anyának
  9. szegbeverés a zászloba
  10. a társulati tagok együttesen éneklük Isten áld meg a magyart!!
  11. mind ezek bévégezise után zene szoval és kibontot zászloval a társulati elnökhöz vitetik a zászlo

⁶³ Mesterasztal ételsorának másolata. Szűcs céh iratanyaga ILCM – Irrattár., 5. füzet 14. old.

⁶⁴ Eszerint akkoriban a mesterek és asszonyaik nem ünnepeltek együtt, míg az 1897-es zászlóavatáson is és az 1932-es dísztag avatáson is feleségeikkel együtt jelentek meg az ünnepeltek.

⁶⁵ Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Csizmadia czéhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879. ILCM-Tört., A.I.120. 4. old.

⁶⁶ A színháznak is helyet adó épített Vigadó csak később, 1904ben épült, itt valószínűleg még az 1857-ben épült városi

12. a zászlo haza vitele után leülés az elnöknél és östve a Színházba⁶⁶

A meg alapitot program elfogadatatott.”

3. sz. dokumentum:

*Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Csizmadia czéhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879. (Az ünnepség leírása)*⁶⁷

„Elérkezett 1879 június 3-a már kora reggel társulati elnök Sáska Antal ur a kiküldöt bizottsági tagokkal és Molnár Dénes városkapitán urral rendezték a sátorot és a körül zöld fákat⁶⁸ verettek fel. Mint ha a napis örvendet volna a napi eseménynek és az új ipar zászlo szentelésnek mert szép nap volt. És az egész város népe résztvet az innepélyen

Délelött 11 orakor a társóság új és régi zászlojával szintén a társulathoz tartozo Ifjusági is kibontot zászlokot zeneszó mellett levonultak a piatz soron Elnökeik vezetése alatt és egyenesen Szöcs Josef polgár mester ur háza előtt két sorban felállottak⁶⁹

Itt csatlakozott a városi tanács részéről is városkapitán Molnár Dénes és Kovács Dániel pénztárnok urak és együttesen felmentek Szöcs Josef polgármester ur lakoházában hol Sáska Antal ur illem tisztelettel felkérvén Balogh Anna ur aszont hogy a megjelent társulati tagokkal együtt sziveskedjenek a piatzon levő zászlo-szentelési helyen megjelenni az e czélra felkészített sátorhoz.

Szöcs Josef polgármester ur meg köszönvén a társulati elnök Sáska Antal urnak azon sziveséget hogy ezen társulattal együttesen kívánta meg tisztelni nejét és megígérte hogy együttesen kívánnak megjelenni.

Ezek után Molnár Dénes Város kapitán eléálván és a következő beszédet mondotta:

Szeretve tisztelt Polgármester ur! Eljöttünk miis hogy hadv-ezerünk elnökünk, ezen tisztá szivből fokadt kitüntetésből miis oztakodhasunk. Rövid az idő miolta szeretve tisztelt polgármester ur városunk süljedező hajoja kormányoztatát át vette, hogy e várost a jólét meglegedés biztos révpartjára vezesse – s már is a nép kezdű észlelni hogy választásában nem csalodott

Adja az ég Ura hogy a mainapon ért kitüntetés a szeretve tisztelt polgármester Urnak csak kezdeményezése legyen annak a jutalomnak melyet tántoríthatatlan jelleme, önzetlen hazafisága maga elébe kiszabott. Agya az ég hogy nehéz és terhes munkájában kísérje mindég a nép osztatlan szeretete, tisztviselő társainak feltétlen bizodalma, hogy így válvtve boldog legyen a nép s a boldogság serkencse tanácsos társait hogy a nehéz és fáradalmas munka közepett bizton számíthason tisztviselő társaira.

Most pediglen azzal zárombé beszédemet, hogy szeretet polgármesterünköt, szeretve tisztelt kedves nejevel az isten sokáig éltesse. Nagyon tisztelt hivatal, társaim Az önzetlen bizalom és szeretet hozta Önököt ez alkalommal házamhoz hogy résztvegyenek azon családi örömben a melyel kedves nőmtől a csizmadia ipar társulat megtisztelte, fogadják érte szivem legbelsőbb érzetiből számon köszönetem.

tanácsház dísztermébe tervezték az ünnepséget.

⁶⁷ Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Csizmadia czéhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879. ILCM-Tört., A.I.120 , 4–10. old.

⁶⁸ A zöldág, nyárfa állítása a mai napig fennmaradt az egyházi (elsőlódzás, bérmálás, konfirmálás) és iskolai (kicsengetés) ünnepségeknél.

⁶⁹ Sem a polgármester házának, sem a csizmadia ipartársulati elnök házának a helyét nem ismerjük.

Ami pedig városom ügyeit illeti bennem tiszta elhatározottság van arra hogy mármár sülyedező hajóját megmentssem de ennek kivételére egyes emberi erő kevés éppen ezért, mint hű bajnok-társakra, önökre és a város értelmeseb polgáira is számítottok. Mostmár a másnapra kitűzött Czelünk keresztül vitelére indulhatunk.

Ezel Szöcs Josef polgármester ur kedves nejét karon fogván tizenkét koszorus leány kíséretében lejöttek a szobából és ottan Sáska Antalnő ur asszony is csatlakozván kibontot zászloval a társulati-tagokkal együtt a piatzon fel állított sátorba mentek.

Itten várakozván a nagy számú néptömeg mely meg érkezéskor a zászló anyát éljenzéssel fogadta!!!

Mindkét vallás felekezeti részéről a vallásos szertartás megtartván

Azután a megalapító program szerént következett a szegbeverés a következő mondatokkal

1. Keresztanya: a zászlót átvéven átfogta a készített szalagot és két hervadatlan koszorut mondván: Kézdivásárhely város ipara felvirágzása nevében ütöm e szeget.
  2. Ajándékozó: A mit jelzés folyton virágozzék
  3. R. Catholika lelkész: a Szent háromság nevében
  4. Ev ref. Nagypap: Hit remény szeretet legyen követve
  5. Ev. ref. segédje pap: Vallásos buzgóság terjedjen alatta
  6. A polgármester: A törvényhatóság nevében találjon ez mindég védelmet és oltalmat alatta
  7. Honvéd zászlo aj. poroncsnok: Büszke vagyok rá! Csak annak örvendek hogy ezen zászlo legelsőbben is honvéd vette kezibe. Agya a gondviselés ezáltal sok ügyes honvéd nevedekdjék a haza oltalmára haza szeretet legyen szövétneke
  8. Társulati elnök: Az iparnak az új idők és új eszmék kiegyenlítése nevében
  9. Tímár társulati elnök: Válvette virágozzál
  10. Fazakas társulati elnök: Vezér csillagként mindég ragyogjon
  11. Mészáros társulati elnök: Áldás kísérje utaidot
  12. Szöcs társulati elnök: Isten oltalma legyen rajtad
  13. Szijgyártó társulati elnök: Virágozzék az ipar alattad
  14. Asztalos társulati elnök: Oltalmazzon az ég minden veszélytől
  15. Kalapos társulati elnök: Áldás azokon kiket képviselsz
  16. Suszter társulati elnök: Az egyetértés szelleme örökdjék felletted
  17. A kantai degetes csizmadia társulati elnök: A testvéri egyetértés nevében
  18. Pléhes, Lakatos és Kovács egyesült társulati elnök: Az iparos osztály értelmi fejlődése nevében
  19. A tűz oltó egyesület: Fokrol fokra mindég csak előre
  20. A társulati tagok közül Csiszár János öreg: E lobogo alatt tisztelet legyen mindég az öreg kornak
  21. ids Kovács Imre öreg: Haladjon mindég az idővel
  22. Csiszár Josef volt céhmester: Vezessed iparunkot versen képesen keletre
  23. Szotyori János kis czehmester: Rend és fegyelem megtartására
  24. Nagy Sándor atyamester: Szövétneke legyen mindig az ifjuságnak
  25. Szász István: Munka és szorgalom jelképe legyen
  26. Szász Károly al. elnök: A társulati tagok jó létiért
  27. Szöcs Vilma A koszorusleányok nevében
  28. Balogh Sándor Isten jó atyánk ez össze gyülekezet nép áldásért könyörgöt hozád. Nevesd meg azt töllök – áld meg e városban levő iparos osztályt hogy a kor haladásával fejlődve tudja szorgalma által meg keresni életmodját a tenevedben ütöm ezen szeget Legyen áldásod mindvégig rajta.
- Végül a R. Catholika lelkész Kelemen Ambrus el mondván hogy

a szent háromság agya az erőt a kitartást és szorgolmat, ágya meg ezen népet ezutánra is hogy a városban az ipar és kereskedelem hovatováb fejlődjék és ennek népei minden osztályban boldogok legyenek.

Ev. Ref. nagy pap Székely János tisztelt gyülekezet kinek köszönhetjük azt, hogy mi a mai napis ily alkotmányos szellemben gyülekeztünk össze mint felséges Urunk királyunknak minék előtte innen el távoznánk kíványuk hogy még sokáig éljen ezzel háromszoroson Éljen a király!!!

Min ezek bevégezése után a dalárda énekelt.

Megjegyzendő az hogy miután elől Zászló anya Szöcs Josefnő született Balogh Anna Ur azon egy lepecsételt levelet adott át társulati elnök Sáska Antal urnak mely levél akkor lesz felbontando mikor a társulati tagok a zászlót az elnök házához haza kísérik.

Ezel megindult karon fogva vezetve Szöcs Jozsef polgármester kedves nejét mint zászló anyát – csatlakozott elnök Sáska Antal ur kedves nejevel

A már felszentelt zászló kibontva rá illesztett jelvényekkel magosra emelve zeneszonál kíséretet a nagy elnök házához hol is kiérve az ajtóba fogadta Bodor György iparos a menetet.

A kimenet alatt a mai nap eseménye öröme leirhatatlan azon párotlan részvét a mely ez innepély lefolyása körül összpontosult Bodor György a következő beszédet fogadta a kimenő sokaságot és a zászló anyát:

Nagyon tisztelt gyülekezet leirhatatlan a mai nap szép eseménye és az esemény mely a város kebeliben keresztül vitetet mert az 1ső ipar társulat megalakulása és ennek zászloja fel szentelése, minden e városban lako iparos kebelében új életet keltet fel és a szívérzést áthatja, agya a gondviselés hogy ezen társulat mely kezdeményező volt, évek hosszú során virágozzék és ennek zászloja nagyon tisztelt kereszt anyja még sok éveken keresztül örvendhessen a mainap teljesített tisztjében melyért egyhangulag kívánjuk itt is hogy sokáig éljen!!!

Ezek után az egész kíséző sokaság bevonult az elnök házában hol is a kereszt anya áldást és sok szerentsét kívánt az adományozo asszonnak és hogy lehetet a város népe tanuja – és azon adományozott áldozat hozatala sokszoroson legyen kárpotolva a társulati tagok önzetlen bizodalnok és elismerések által – kívánom hogy számos éveken keresztül kedves férjével sokáig éljenek és a társulat jóléte és előhaladására sok jot tehessenek. A házi aszont az egész kíséret megéljenzette!!!

Elnök a társulati tagokat el bocsátván és felhivta hogy délután három orakor minyájokat szivesen látja meg jelenni egy pohár bor ürítésre hogy a mai nap a társulat öröm innepet egymás közt kívánatokal is fűszerezék. – annak bevégezése után a mai ipen a társulat részére rendelt Sztupa Andor szintársulati szinagazgato általi diszeloadásban is részt venni minden a társulathoz tartozó tagot és ifjakot fel hivat hogy az előadás után az ifjuságnak is meglegyen öröme és a mai napon örömmel emlékeznek vissza – még bát is rendeztetet az ugy nevezet Unio kertben, Az ifjuságnak is meglehet az ő öröme mert vigan táncoltak egész virattig.

A társulati tagok az elnök felhívására délután 3 orakor megjelentek és mikor az egész társulat együtt volt elnök a keresztanya által adott levelet felbontotta melynek tartalma a tulli oldalon olvashato.

Szöcs Josef polgármester és neje született Balogh Anna Ur aszszon alapitvány levelek felolvastatván, a társulat örömmel vette és annak tartalma szerént eljárni határozta. Indítványoztatot ez alkalommal hogy a zászlo alap részére a tagok közt is bocsáttasson alá írás szét és a mai napnak emléke azáltal is örökitesen meg a jelen levő tagok mind alá irtak miután bégyült az is alaphoz tetetett.

4. sz. dokumentum.

Kézdivásárhely polgármestere és felesége által aláírt alapítványi levél. (1879. június 3.)⁷⁰

Alapítványi levél

Tisztelt elnök ur! Nagyon tisztelt társaság!

Miután a csizmadia ipar társulat nőmöt zászlo felszentelési innepélyre zászlo anyának választotta ezen nagyra becsült megtiszteltetésért hálás köszönetünköt nyilvánítjuk.

Mintthogy az életben minden mulando de a tett maradandó emléket hagy maga után az utokor előtt is ezért a társulatnak 10 az az tiz darab Cs. Kir egyes aranyat adományozunk a következő meg határozás feltételek mellett

a, mindaddig míg ezen csizmadia ipar társulat fenál mindég kezeltessen arany pénzben és kamatoztason

b, a béveendő kamatoknak felerésze adasson a zászlo hordozónak másfele része tőkésiten az alapoz

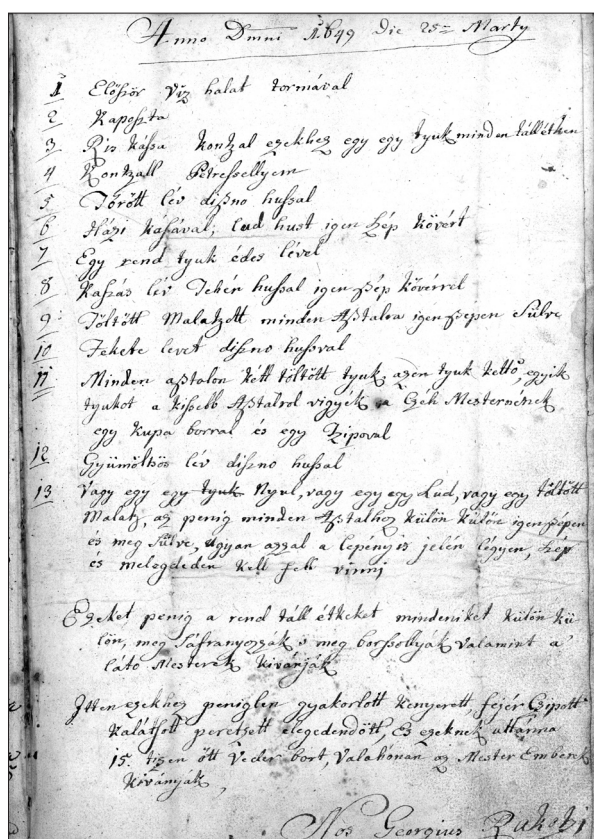
c, ha későbbben a zászlon valami jovitás lenne vagy szükségellenék a kamatbol fedeztesen de a tőke csonkítatlan megtartason d, iktattason jegyzőkönyvre az hogy ezen alapítványi soha a társulat alapvagyónával öszve ne végyitessen hanem kezeltessen külön ezen Czímen

Szöcs Josef polgármester és neje született Balogh Anna mint zászlo anya alapítványok.

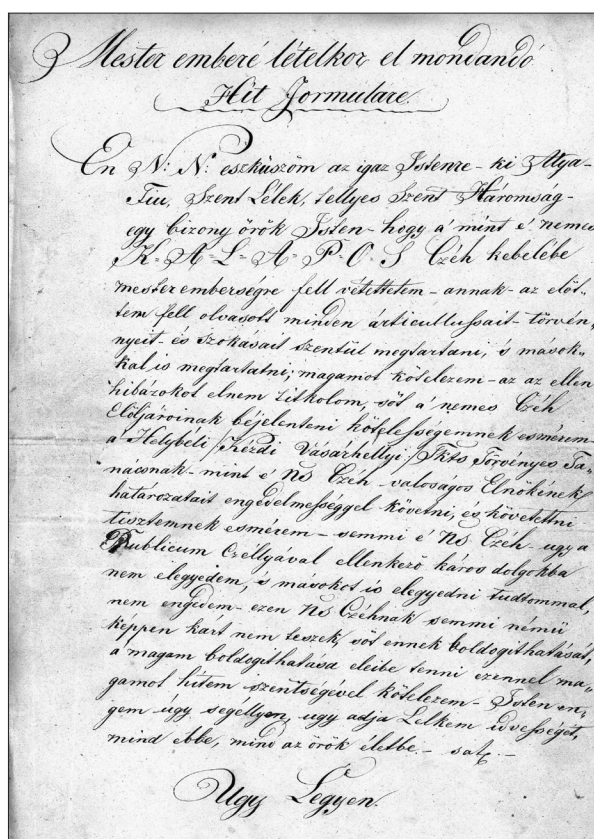
Kézdi Vásárhelyt 1879 Juni 3án

Áldást és előmenetelt kívánunk a társulatra. Maradunk a csizmadia ipartársulat iránti kiváló tisztelettel

Szöcs Josef polgármester és neje született Balogh Anna

1. sz. fotó

2. sz. fotó

⁷⁰ Zászlóalap-könyv a kézdivásárhelyi Nemes Csizmadia cézhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászlo

alapjáról 1879. ILCM-Tört., A.I.120. 11.

Eskü formája 1851

Esküjöm az Éle-Istenre
 hi léga fíjw bent lélek
 teljes hont háromság
 egy bizony örök Isten
 és in igaz hittem beu
 és teljes világi életembem
 legy segélyem holtom után
 legy idvejeteu
 Hogy in minden beu ram
 igaz, és a Ké. Beh. naks
 boldogságát illeti azt
 minden éor magamra
 élet hont nek tartom
 a Priv. kajium elen
 semm beu fel nem lépem
 Isten ter tar saimot hírele
 beu, nek beu és mester
 sége beu meg nem von tone
 Isten erjem egy segélyem
 legy ayyal lelaki idvejeteu
 monol, éhu az élet beu mind
 a követ legende beu —

3. sz. fotó Kalapos eskü minta

Eskü
Eskü Minta!

Én, N. N. esküjöm az Éle-Istenre,
 és Becsületemre, hogy écsen tars-
 ulatnak, a melynek ma tagja
 lettem, a Társulat szabályait
szentül megtartom,
 Isten kezeinek magamot alá
 vetem, a Társulatnak elöny-
 eire és hasznára törekve, és
 a Társulat előjáróit, és tag-
 társaimat tiszteletben tartom
 és ellenem senmit, sem a
gyűlöletet, rivál, senmi nemű
házi fejtést nem esleltsem,
 sem anyagi, sem szellemi hárt
 nem okozok!
Isten erjem egy
segélyem!!!
Szabó János, Társulat

4a. sz. fotó Szabó eskü minta, 1851

Eskü minta

Én, N. N. - esküjöm az Éle-Istenre és fíjw
 Isten kezeinek magamot alá
 vetem, hogy écsen társulatnak
 amelynek ma tagja lettem, a Társulat
 szabályait szentül megtartom!
 Isten kezeinek magamot alá
 vetem!
 A társulatnak előnyeire és hasznára
 törekve!
 A társulat előjáróit és tag társaimat
tiszteletben tartom!
 Élek ellen senmit, sem a gyűlöletet
 senmi nemű rossz kifejtést nem
 esleltsem;
 Sem anyagi, sem szellemi hárt
 nem okozok.
Isten erjem egy segélyem!
 Szabó János Társulat
 1851
 János János

4b. sz. fotó Szabó eskü minta, 1921

5. sz. fotó A zászlóalap-könyv előlapja. (ILCM-Tört., A.I.120.)

Meghívó.

Mi a kézdivásárhelyi Általános Ipartestület igazgatósága, mint az ősi iparos céhek hagyományainak letéteményese és megőrzője adjuk tudtára mindenkinek akiket illet, hogy

VAJNA KÁROLY
nyug. áll.-elemi és iparos tanonciskolai igazgató ur,
a nemes asztalos Ipartársulat dísztagja és titkárnak az Iparügyek és a kézdivásárhelyi Asztalos Ipartársulat érdekében kifejtett közhasznú tevékenysége elismerés gyanánt — a nemes asztalos céh tagjává — asztalos-mesterre leendő felavatása céljából 1932. június hó 19-én délután 3 órakor az „UNIO kert” nyári helyiségében

m e s t e r a v a t ó
diszgyűlést
tartunk, amelyre N. B. Cimedet és családját tisztelettel meghívjuk.

TÁRGYSOROZAT.
Délután 3 órakor a felavatandó meghívása.
Diszgyűlés a régi céh szabályok szerint az Ipartársulatok és a református Dalkör közreműködésével.
Délután 5 órakor: Mester asztal.
Kelt Kézdivásárhely, 1932. június hó 1-én.

Lukács József Ipartestületi elnök.
Dr. Várhelyi Ödön Ipartestületi titkár.

Jegyzet: A társasvacsora részvételi díja 70 Lef.
A diszgyűlésen jelvény viselése kötelező.
A diszvacsorára a Kovács-hirlapirodában és Törőczy István könyvkereskedésben is lehet jelentkezni.

6. sz. fotó Meghívó a mesteravató díszgyűlésre
(Székely Újság, 1932. június 12.)

Levéltári források

Incze László Céhtörténeti Múzeum irattára, Kézdivásárhely (ILCM-irattár)

Kalapos céh iratanyaga

Szabó céh iratanyaga

Szűcs céh iratanyaga

Incze László Céhtörténeti Múzeum, Történelmi gyűjtemény, Kézdivásárhely (ILCM-Tört.)

A.I.119 *A Kézdi Vásárhelyi privilégiált Nms Czizmadia Czéh Szám Adó jegyző könyve mely kezdődött az 1840dik Esztendő December hónapja 26dik napján*

A.I.120 *Zászlóalap-könyv. A kézdivásárhelyi nemes csizmadia czéhnek 1ső ipartársulattá történt átalakulása emlékére ajándékozott zászló alapjáról 1879.*

A.I.121 *A csizmadia céh számadási könyve 1865–1885*

A.I.122 *A Czizmadia céh Rationis Protocoluma 1799–1802*

A.I.123 *Az első csizmadia ipartársulat számolóalap könyve*

A.I.124 *Cipész ipartársulat pénztár könyve 1924–1943*

A.I.127 *Protocollum Tribus Kézdi Vásárhelyiensium Pellionum Quod Urienejus Conclusa complectitus 1788*

A.I.130 *Napló a Szöts ipar társulat részére Kézdi Vásárhely 1885*

A.I.147 *A szabó Társulat pénztári jegyző könyve 1873 évben.*

Nyomtatott források

Székegy Újság egyesülve a Székegy Hírlappal, XIX. (XVI) évf. 25. sz., 1932. június 12.

Székegy Újság egyesülve a Székegy Hírlappal, XIX. (XVI) évf. 27. sz., 1932. június 26.

Irodalom

DIMÉNY Attila

2010 Kézdivásárhely polgári fejlődésének belső tényezői a 20. század közepéig, *Acta Siculica* 2010, 445–457.

DIMÉNY Erika

2011 Használat és szoros megtartás végett kiadott rendszabályok – 19. századi kiváltságlevelek a kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum gyűjteményében, *Acta Siculica* 2010, 425–443.

GRÁFIK Imre

2008 *Céhemlékek Guild relics*. Néprajzi Múzeum – Museum of Ethnography, Budapest.

INCZE László

2012a A céhes élet időrendje, in: Uő: *A rendtartó székegy város*, Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 45–50.

2012b Céhek és céhagyományok Kézdivásárhelyen, in: Uő: *A rendtartó székegy város*, Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 134–138.

KOVÁCH Géza – BINDER Pál

1981 *A céhes élet Erdélyben*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.

Sărbătorile meșterilor breslași din Târgu Secuiesc

(Rezumat)

Lucrarea prezintă documente și însemnări referitoare la diferite ocazii de sărbătoare din viața breslelor și asociațiilor meșteșugărești din Târgu Secuiesc. Sunt tratate teme ca inaugurarea meșterilor, ospățul, banchetul care îl urma, jurământul celor inaugurați, festivități legate de inaugurarea steagurilor de breaslă și de asociație meșteșugărească, petrecerile ce urmau diferitele adunări ale membrilor acestor bresle și asociații. Din documente reiese faptul că aceste petreceri și adunări festive erau ocazii de destindere și voie bună, cu toate că se derulau după norme cunoscute și acceptate de toți.

The holidays of guild and industrial associations craftsmen in Kézdivásárhely

(Abstract)

This paper presents documents and notes on various occasions for celebration of guilds and industrial associations of Kézdivásárhely. It treats subjects like the inauguration of craftsmen, the feast and banquet which followed it, the inaugural oaths, inauguration festivities related to guilds and associations flags, the parties that were following the different meetings. The sources shows that these parties and festive gatherings were opportunities for relaxation and fun, although they were organized conform rules known and accepted by all.